

Szanowni Nauczyciele,

oddajemy w Państwa ręce scenariusz lekcji o niepodległości. W bieżącym roku (2018) przypada 100 rocznica odzyskania przez Polskę państwowości. Z tej okazji zachęcamy do poświęcenia więcej czasu temu tematowi podczas zajęć szkolnych.

Zaproponowany materiał zaplanowany został na 60-90 minut. W zależności od możliwości czasowych i zaangażowania uczniów zachęcamy do rozwijania poszczególnych wątków.

Scenariusz podzielony jest na części, informacje dla Państwa, pytania, które powinny zostać zadane podczas zajęć, sugerowane odpowiedzi, pytania dodatkowe oraz zadania dla uczniów. Oszacowaliśmy również czas jaki powinien zostać poświęcony poszczególnym częściom zajęć.

Pytania do uczniów i odpowiedzi zostały zaznaczone kolorem niebieskim.

Życzymy owocnych zajęć.

Z poważaniem,

Biuro Projektu „Dla Niepodległej”

Scenariusz opracowany przez: Sztuczki ze sztuką

Przebieg zajęć

NIEPODLEGŁOŚĆ / 5-10 minut

Zajęcia rozpocznij od informacji, iż w tym roku (2018 r.) przypada setna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości. Z tego powodu poświęćcie temu tematowi więcej czasu.

Zachęć uczniów do przemyśleń nad tym świętem zadając im pytania:

- Czy słyszeliście o tym święcie?
- Czy wiecie co to jest za święto?
- Kiedy obchodzimy to święto?
 - Święto oczywiście obchodzimy 11 listopada. W tym roku przypada jego setna rocznica. Sto lat temu, w 1918 roku Polska odzyskała Niepodległość.

Następnie wyjaśnij hasło „niepodległość.” Proponujemy zapisać je na tablicy. Możesz podzielić je na dwa hasła „NIEPODLEGŁOŚĆ” i „PODLEGŁOŚĆ”.

- Niepodległość, co to znaczy?
- Czy to znaczy, że nie jesteśmy nikomu podlegli? Nie podlegamy komuś, nie jesteśmy od kogoś zależni?
- Niepodległe państwo, czyli nienależące i niepodlegające nikomu innemu. Co to dokładnie znaczy w kontekście naszego kraju?
 - Sto lat temu Polska odzyskała Niepodległość, znów stała się wolnym krajem, który mógł sam o sobie decydować.
 - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, uchwalona 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe określa to tak: Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.
- A dlaczego musiała odzyskać Niepodległość?
 - Ponieważ przez ponad sto lat nie była wolnym krajem. Zniknęła z mapy Europy. Została podzielona pomiędzy inne kraje Prusy, Rosję i Austrię. Polska była wtedy pod zaborami.
- Co to znaczy, że Polska była pod zaborami?
 - Nie było jej na mapie, obywatele Polski nie mogli sami o sobie decydować. Była de facto częścią innych krajów.
- Jak doszło do rozbiorów Polski?

- Osłabienie państwa na skutek działań szlachty, Polska popadła w długi i aby je spłacić, inne kraje zajęły część jej ziem.
- Ile było rozbiorów?
 - Trzy.
- Wiemy jak doszło do pierwszego rozbioru, a dlaczego były kolejne dwa?
 - Po pierwszym rozbiorze Polski, Polska uchwaliła Konstytucję 3 maja, a potem walczyła z Rosją, co poskutkowało kolejnym rozbiorem. Po tym czasie Polacy rozpoczęli walkę o wolność, przewodził im między innymi Tadeusz Kościuszko. Po tych staraniach doszło do klęski Polski i ostatecznego - trzeciego rozbioru, po którym Polska zniknęła z mapy świata.

BOHATEROWIE, CZYLI KTO PRZYCZYNIŁ SIĘ DO ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI?

/ 15-20 minut

Osób, które przyczyniły się do odzyskania niepodległości przez Polskę było wiele. My wybrałyśmy do umówienia sześć postaci. Jeżeli mają Państwo ochotę i możliwości czasowe oczywiście mogą Państwo dodać kolejne postacie wybrane przez siebie.

Sytuacja Polaków podczas zaborów była bardzo trudna. Państwo Polskie jako takie nie istniało, mieszkańcom ziem pod zaborami zabierano kolejne swobody: ograniczano możliwość używania i nauczania języka Polskiego, zmuszano do pracy i walki na rzecz zaborców. Wszystkie próby wyzwolenia tłamszono i karano ludzi kolejnymi represjami, by zniechęcić ich do walki o wolność. Mimo podejmowanych przez Polaków działań, które miały wyzwolić ojczyznę spod niewoli zaborców, skutecznie udało się wywalczyć niepodległość dopiero po I wojnie światowej, czyli w 1918 r. To oznacza, że wolnej Polski nie było na mapie przez blisko 123 lata. Osiągnięcie wolności sto lat temu zawdzięczamy kilku osobom. Poznajmy ich sylwetki.

Proponujemy wykonanie z klasą ćwiczenia. Do wykorzystania są materiały „Karta pracy – życiorys” i „Opisy postaci do kart pracy”.

Podziel klasę na 6 grup. Każdej grupie przydziel jedną postać, którą będą się zajmowali. Powinni otrzymać jej życiorys. Następnie każdy uczeń w grupie otrzymuje do wypełnienia kartę pracy dotyczącą jednej z sześciu postaci. Po przeczytaniu tekstów dotyczących danej postaci, uczniowie mają wypisać najważniejsze informacje: imię i nazwisko ich bohatera, lata życia, najważniejsze fakty z ich życia i ich rolę w odzyskaniu niepodległości. Następnie wybierz po jednym uczniu z każdej grupy, która reszcie klasy zaprezentuje swoją postać. W zależności od możliwości czasowych wszyscy uczniowie powinni zanotować najważniejsze informacje dotyczące kolejnych postaci. Tak, aby każdy uczeń miał metryczkę wszystkich sześciu bohaterów.

RZĄD TYMCZASOWY / 15-20 minut

Po umówieniu sylwetek bohaterów narodowych zaproponuj utworzenie rządu tymczasowego. Grupy wcielają się w swoich bohaterów. Próbują stworzyć kraj na nowo. Sytuacja w kraju jest trudna, dlatego muszą się zastanowić nad następującymi kwestiami:

- Kto rządzi krajem? Dlaczego ta osoba ich zdaniem jest najlepszym wyborem?
- Kolejno muszą wybrać osoby pełniące inne stanowiska – premiera, ministrów.
- Ustanowić obowiązki tych postaci.
- Zaproponować jak przywrócić kraj do życia. Jak wyznaczyć granice. Jak wzmocnić kraj na wypadek kolejnej wojny. Jak rozwinąć wieś, miasta, transport, co zrobić z brakiem żywności, podstawowych rzeczy do życia czy nawet ubrań. Jak zapewnić obywatelom godne życie, bezpieczeństwo, dostęp do nauki, wiedzy. Jak zbierać fundusze na odbudowę kraju? Czy prosić o pomoc kraje sąsiedzkie? Jak budować wartość kraju?

Kwestii do zastanowienia jest dużo. Dlatego zadanie można przeprowadzić na dwa sposoby.

1. Podziel uczniów na grupy, przydziel im zadania i zadaj tematy jako pracę domową. Efekty każda grupa przedstawi na kolejnej lekcji.
2. Zadaniu można poświęcić jedną z lekcji i wykonać je wspólnie.

DROGA DO NIEPODLEGŁOŚCI / 15-20 minut

W pierwszych trzech częściach zajęć poznaliśmy hasło niepodległość, dowiedzieliśmy się, dlaczego Polska przestała być wolnym krajem, kto przyczynił się do odzyskania niepodległości. Czas na część czwartą, czyli jak to się stało, że Polska odzyskała swoje ziemie i na nowo stała się niepodległym krajem?

- Poznaliśmy już postacie, które wzięły udział w walce o niepodległości Polski, wiemy także, dlaczego Polska zniknęła z mapy. Teraz czas, byśmy dowiedzieli się jak dokładnie wyglądała droga do wolności Polaków.
- Jak myślicie, czy to była łatwa droga?
- Dużo czasu to zajęło?
- Czy to było proste zadanie?
- Czy dużo rzeczy musiało się wydarzyć, aby przywrócić Polskę jako wolny kraj na mapę świata?
 - Można śmiało powiedzieć, że była to długa i trudna droga, ale bardzo pozytywna w swoich skutkach. Dowiedzmy się, jak do tego doszło.

W starszych klasach można sprowokować uczniów do dyskusji. Poprosić ich o wymienienie ich zdaniem przyczyn odzyskania niepodległości. Co ich zdaniem musiało się wydarzyć, aby do tego

doszło. Nie koniecznie muszą tutaj korzystać ze swojej wiedzy historycznej. Po prostu niech pomyślą nad tym, co mogło się wydarzyć. Wiedzę zdobędą za chwilę.

Do wykonania tej części wykorzystajcie załącznik „Karty pracy kalendarium”. Przygotowałyśmy tu chronologię wydarzeń. Wydarzenia opisane są po kolei. Można je rozciąć, razem z uczniami odczytać, ułożyć w odpowiedniej kolejności i przyczepić do tablicy. Może stworzycie wspólnie harmonogram wydarzeń od utraty kraju po odzyskanie niepodległości, które zagości na Waszej tablicy na dłużej?

OBCHODY ŚWIĘTA NIEPODLEGŁOŚCI/ 15-20 minut

Kiedy Polska odzyskała niepodległość, cieszyli się wszyscy obywatele kraju. Na przykład w Kurierze Warszawskim można przeczytać pierwsze relacje.

(PROPONUJEMY WYDRUKOWANIE I PRZECZYTANIE NUMERU KURIERA WARSZAWSKIEGO Z 11 LISTOPADA 1918 ROKU ebuw.uw.edu.pl/dlibra ► Kurjer Warszawski 1918 ► wydanie nr 312 poranne i wieczorne)

Przejrzyjcie wspólnie numer, przeczytajcie fragmenty, które mówią o reakcjach obywateli na wieść o odzyskaniu niepodległości. Co się zmienia, jak reagują obywatele?

- Niestety przez ostatnie sto lat obchody święta nie zawsze były możliwe. Dlaczego?
 - Okres II wojny światowej, odbudowa kraju po zniszczeniach nie była radosnym czasem.
- Zatem jak wyglądały obchody niepodległości w poszczególnych latach?

Przygotowaliśmy podział na poszczególne lata, w którym w punktach opisaliśmy, jak mniej więcej wyglądały obchody święta. Reszta należy Was. Przejrzyjcie wybrane numery przygotowanych gazet, odnajdźcie fragmenty mówiące o odzyskaniu niepodległości. Sprawdźcie, jakie panowały nastroje, jakie były możliwości kraju. Możecie to również wypisać w punktach.

Obchody 1919-1938

- Uroczystości o charakterze wojskowym. Odbywały się defilady na placu Saskim w Warszawie.
- Obchody święta organizowano zazwyczaj w pierwszą niedzielę po 11 listopada.
- W 1919 roku uroczystych obchodów jeszcze nie zorganizowano, ponieważ trwały jeszcze wojny o granice naszego kraju.
- Pierwsze uroczyste obchody odbyły się 14 listopada 1920 roku. Józef Piłsudski, jako zwycięski Wódz Naczelny, otrzymał buławę marszałkowską.
- Od 1926 roku był to dzień wolny od pracy dla urzędników państwowych. W dokumencie zapisano: *W dniu 11 listopada państwo polskie obchodzić będzie 8 rocznicę zrzucenia jarzma niewoli i uzyskania pełnej, faktycznej niezawisłości. Data powyższa winna pozostać w stałej*

pamięci społeczeństwa i utrwalić się w umysłach młodego pokolenia, które w zaraniu swego życia powinno odczuwać doniosłość i uroczystość tego pamiętnego dnia.

- W 1932 roku ustanowiono ten dzień, dniem wolnym od nauki.
- Ustawowo można było obchodzić to święto dopiero od 23 kwietnia z 1937 roku.
- Od tego czasu świętu nadano uroczystą oprawę, w której udział brało wojsko, władze państwowe oraz kościoły. Główne uroczystości odbywały się na Placu Saskim i Polach Mokotowskich.

(TUTAJ PROPONUJEMY PRZECZYTANIE:

- NUMERU KURIERA WARSZAWSKIEGO Z 11 LISTOPADA 1926 ROKU – ebuw.uw.edu.pl/dlibra ➔ Kurjer Warszawski ➔ 1926 ➔ wydanie wieczorne nr 310 – [LINK](#)
- NUMERU ABC PISMA CODZIENNEGO Z 11 LISTOPADA 1926 ROKU – jbc.bj.uj.edu.pl – [LINK](#)
- NUMERU KURIERA WARSZAWSKIEGO Z 11 LISTOPADA 1937 ROKU – ebuw.uw.edu.pl/dlibra ➔ Kurjer Warszawski ➔ 1937 ➔ wydanie wieczorne nr 310 – [LINK](#)

Obchody w latach 1939-1945

- Polska w tym czasie była pod okupacją niemiecką, zatem jawne świętowanie polskich świąt było niemożliwe.
- Po mimo Polacy starali się ze wszystkich sił podtrzymywać pamięć o Świącie Niepodległości. W dniach poprzedzających 11 listopada na murach, ogrodzeniach, płytach chodnikowych pojawiały się afisze, ulotki i hasła: „Polska żyje”, „Polska zwycięży”. „Polska walczy”, „Jeszcze Polska nie zginęła”, „11.XI.1918” czy pisano znak Polski walczącej.
- Pomniki przystrajano biało-czerwonymi kwiatami i proporczykami, a w miejscach symbolach narodowych wieszano flagę Polski.
- Działała prasa konspiracyjna, w której pojawiały się artykuły o święcie.
- W 1945 ustanowiono Narodowe Święto Odrodzenia Polski, obchodzone 22 lipca i jednocześnie zniesiono Święto Niepodległości.

(W tej części, ze względu na czasy wojenne znalezienie materiałów pisanych ogólnie dostępnych jest bardzo trudne. Uczniowie muszą bazować na informacjach przedstawionych powyżej, lub udać się do pobliskiej biblioteki i poszukać materiałów lokalnych z tamtych lat. A jako przykład braku informacji w prasie codziennej zachęcamy do przejrzenia GOŃCA CODZIENNEGO z 11 LISTOPADA 1941 ROKU – jbc.bj.uj.edu.pl – [LINK](#))

Obchody w okresie PRL

- W okresie PRL obchodzenia święta Niepodległości było zakazane.

- Po mimo zakazu obchody rocznicy odzyskania Niepodległości 11 listopada organizowane były nielegalnie. Organizatorzy i uczestnicy uroczystości zazwyczaj byli karani przez ówczesne władze państwa.

Obchody w latach 80. XX wieku

- W latach 80. władze organizowały obchody Święta Niepodległości. Pod Grobem Nieznanego Żołnierza przedstawiciele władzy składały wieńce. W podobny sposób czczono święto w innych miejscach pamięci w całej Polsce.
- Święto Niepodległości przywrócono przez Sejm ustawą z 15 lutego 1989 pod nazwą *Narodowe Święto Niepodległości*.
- Dziś jest to dzień pamięci narodowej, jawne święto, obchodzone przez cały kraj, dzień wolny od pracy. W całym kraju odbywają się obchody święta. Główne uroczystości z udziałem władz państwowych odbywają się w Warszawie na placu marszałka Józefa Piłsudskiego, przed Grobem Nieznanego Żołnierza. W Alejach Ujazdowskich odbywają się defilady. Tego dnia organizowane są również: Bieg Niepodległości organizowany od 1989 w Warszawie, Koncert Niepodległości organizowany od 2009 roku w Muzeum Powstania Warszawskiego, wykłady historyczne, koncerty patriotyczne czy parady ulicami miast, np. Marsz Niepodległości w Warszawie, Marsz Patriotów i Radosna Parada Niepodległości we Wrocławiu, Parada niepodległości w Gdańsku.

(ZACHĘCAMY DO PRZEJRZENIA:

- **DZIENNIKA POLSKIEGO Z 11 LISTOPADA 1989 ROKU** – mcb.malopolska.pl → Dziennik Polski → 1989 → wydanie nr 263 – [LINK](#)
- **PRZEKRÓJ 11 LISTOPADA 1989** – przekroj.pl → archiwum → numery → 2317 – [LINK](#)
- **PRZEKRÓJ 11 LISTOPADA 1990** – przekroj.pl → archiwum → numery → 2368 – [LINK](#)

Po przeczytaniu wszystkich informacji, zachęcamy do zadania uczniom pracy domowej: Stwórz ulotkę zachęcającą do obchodów święta Niepodległości, nawiązującą do aktualnych nastrojów i możliwości kraju. Na ulotce należy podać informację datę obchodów, miejsce spotkania i sposób świętowania.

ZAKOŃCZENIE / 20 minut

Na zakończenie zajęć proponujemy wykonanie plakatu o temacie niepodległości. Uczniowie podzieleni na kilka grup wykonają pracę związaną z niepodległością, umieszczą na niej elementy związane z Polską, jej symbole czy może bohaterów wymienionych pod czas zajęć. Do wykonania pracy można wykorzystać: gazety, papiery kolorowe, krepinę, plastelinę, taśmy kolorowe, kredki.